

Natuur.ruimte

Mussen bedreigd

Natuurgebied
Hoekse Beemden

Fietstocht langs onze
natuurgebieden

Lichthinder probleem
voor dieren

Aftellen naar 2010

Op 16 juni 2001 ondertekenden alle EU-regeringsleiders in het Zweedse Göteborg een strategie om het verlies aan biodiversiteit in Europa een halt toe te roepen. In deze overeenkomst, die bekend staat als 'Countdown 2010', verklaarden de regeringsleiders om de achteruitgang van de Europese biodiversiteit tegen 2010 volledig te stoppen, een ambitieuze doelstelling!

Ondertussen zijn we 6 jaar verder en komt 1 januari 2010 met rasse schreden dichterbij. Tijd voor een stand van zaken en die ziet er helaas niet erg rooskleurig uit. Zoals van in het begin gevreesd werd, zal de Europese Unie haar eigen doelstelling niet halen. De snelheid waarmee planten, dieren en kwetsbare biotopen voorgoed verdwijnen, is sinds de 'Countdown 2010' verklaring in Göteborg niet noemenswaardig gedaald.

Geschat wordt dat de rijkdom aan planten en dieren tussen 1970 en nu met ruim 40% gedaald is. Daarmee is de mens verantwoordelijk voor de grootste uitstervingsgolf in vele millennia. Voeg daar de onvoorspelbare effecten van de opwarming van het klimaat aan toe en je begrijpt dat de biodiversiteit op één van de grootste crisissen op aarde afstevent.

Nu kan je, met zo'n somber beeld in het achterhoofd, ontmoedigd aan de kant gaan zitten. Ofwel tracht je deze tendens om te keren. Natuurpunt heeft voor de tweede optie gekozen en speelt volop haar rol om natuur en landschap te beschermen en veilig te stellen voor de volgende generaties.

En met succes. Dankzij het deskundige beheer van onze natuurgebieden en gerichte soortbeschermingsacties kunnen we wél het verschil maken. Al tientallen jaren bloeien er wilde orchideeën op de Oude Landen en in het Ekers Moeras. Nog nooit telden we zoveel vleermuizen in de Forten van Brasschaat en Schoten. Kommavolinder en bruin blauwtje blijven vaste bewoners in enkele terreinen van Natuurpunt. Het zijn slechts enkele voorbeelden van het succes van het Natuurpunt-model.

De algemene ledenbijeenkomst van Natuurpunt Antwerpen Noord stond dit jaar niet toevallig in het teken van biodiversiteit. Er rest ons nog ca. 4 jaar om de 'Countdown 2010'-doelstelling te halen. Ieder kan zijn steentje bijdragen in het beschermen van onze biodiversiteit. Op de steun en de inzet van Natuurpunt kan je altijd rekenen.

Stefan Versweyveld
voorzitter

ps. Je kan meer lezen over 'Countdown 2010' en biodiversiteit op de speciale website
www.countdown2010.net.

In dit nummer

Aftellen naar 2010	2
Natuur.winkel	3
Biodiversiteit in jouw gemeente ...	4
Natuurgebied Hoekse Beemden ..	6
Er op uit: muis er tussenuit met je familie	8
Natuur.beleid: bekkenbeheerplannen	9
Natuur.project: Schorrenhuis	10
Natuur.beleving: fietstocht langsheen natuurgebieden	12
Snor: Lente in het bos	14
Natuur.prikbord	16
Brandpunt: Lichthinder	18
Vergeet niet te genieten	20
Kalender	24
Colofon	26
Reclame	27
Werkdagen Het Rood	28

't Asbroek. Foto: Rafaël Delaedt.

Het Wijtschot. Foto: Rafaël Delaedt.

Ontdek het dierenleven in de natuur

Het voorjaar vormt een goede tijd om op ontdekking te gaan in de natuur. Er bestaan een aantal leuke veldgidsen uitgegeven door KNNV die je helpen bij de determinatie van verschillende diergroepen. Door het geringe formaat kan je ze ook gemakkelijk mee in het veld nemen. In de Natuur.winkel kan je terecht voor volgende veldgidsen: "Amfibieën en reptielen" ledenprijs: € 27,90 , "Sprinkhanen en krekels" ledenprijs: € 20,70, "Dagvlinders", "Libellen". Deze laatste 2 zijn verkrijgbaar aan de ledenprijs van € 22,50.

Als je het dierenleven in je tuin wil bevorderen, kan je veel nuttige tips terugvinden in het boek "Vlinders in de tuin". Het boek vertelt je niet enkel hoe je je tuin aantrekkelijk kan maken voor vlinders, maar geeft ook aanwijzingen voor libellen en andere insecten. Ledenprijs: € 16,16.

Polderke

Verder is nog steeds ons Polderbier te verkrijgen in de Natuur.winkel. Een flesje kost € 1,10, een bak Polderke is verkrijgbaar aan € 24,50 (incl. leeggoed). Een aanrader is een geschenkverpakking, voor € 10,00 heb je een kartonnetje met 4 flesjes Polderke + een glas.

Natuur.winkel

Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be. Van maandag tot vrijdag open van 10 tot 17 u.

Mussen in nesten

Stefan Versweyveld

Het is ondertussen welbekend: het aantal mussen is de laatste decennia sterk gedaald in Vlaanderen en ook elders in

West-Europa. In enkele decennia is het aantal broedparen gehalveerd. Wie had dat kunnen denken van de – tot voor kort – meest algemene vogel van ons land. In Groot-Brittannië, waar men al jarenlang de mussenpopulatie nauwlettend in het oog houdt, wordt er zelfs over een achteruitgang van 96% voor de ringmus gesproken! Gelukkig hoeft de ordinaire straatraker nog niet als ‘zeldzaam’ bestempeld te worden, maar de drastische achteruitgang van de laatste jaren is een veeg teken en vraagt om actie.

Het vrouwtje van een huismus. Foto: Jonny Verheyden, Fauna Flora Fotoclub Schoten.

Met z'n twee

Vlaanderen is twee mussensoorten rijk. De huismus heeft zich volledig aan het stedelijke milieu aangepast. In die mate zelfs dat de vogel de bijnaam ‘stadsmus’ kreeg, een benaming die ook nu nog geldt voor mensen die zich goed voelen in de stedelijke omgeving. Mannetje en vrouwtje huismus verschillen sterk van elkaar. De mannetjes zijn makkelijk herkenbaar aan hun zwarte bief en grijze kruin, de vrouwtjes daarentegen zijn

Een holte onder de dakgoot of klimop op de gevel vormt een goede schuilgelegenheid voor mussen. Foto: Rafaël Delaedt, Fauna Flora Fotoclub Schoten.

minder opvallend grijsbruin getekend.

Huismussen zijn echte opportunisten en komen in de hele wereld voor. Zo werden ze door kolonisten ingevoerd in Amerika, Australië, Nieuw-Zeeland, Zuid-Afrika, Hawaï, Cuba, Jamaica, de Bermuda- en de Falklandeilanden. De verspreiding van de huismus begon vermoedelijk zo'n 9.000 jaar voor Christus.

De ringmus daarentegen is het meer bezadigde broertje en heeft een grotere voorkeur voor landelijke gebieden. De mannetjes en vrouwtjes van de ringmus verschillen onderling zeer weinig. Beide zijn herkenbaar aan de roodbruine kruin en de zwarte wangvlekken.

Een bedreigde vogel?

Over de achteruitgang van huis- en ringmus is het laatste woord nog niet gezegd. Volgens sommigen spelen verwilderde huiskatten een rol, anderen wijzen dan weer op de invloed

van ongelode benzine op het voortplantingssucces van mussen of op de grootschalige veranderingen in de landbouw.

Maar iedereen is het er over eens dat gebrek aan geschikte nestgelegenheid en daling van het beschikbare voedsel mee aan de basis liggen voor de spectaculaire daling van het aantal mussen.

De meeste tuinen zijn immers te netjes geworden. Onkruidhoekjes zijn opgeruimd en gazons zijn vervangen door siertegels en heggen door schuttingen. Daar is de huismus niet blij mee. Voor beschutting en voedsel heeft de huismus struikgewas nodig en zaaddragende planten.

Hoog tijd voor actie

Niet alleen private eigenaars, maar ook gemeenten en bouwbedrijven hebben hun verantwoordelijkheid voor het huismusvriendelijk maken van onze regio. Door verdwijnen van openbaar groen en het dichten van nestholten in gebouwen en op daken zijn voedsel- en

Biodiversiteit in jouw gemeente

Biodiversiteit staat onder druk, maar ook in ons verstedelijkt milieu kunnen we iets doen aan het behoud ervan. Verschillende Natuurpunt-afdelingen organiseren nu al her en der in Vlaanderen verschillende soortbeschermingsacties om lokale populaties van zeldzame of bedreigde dieren – ook buiten de natuurgebieden – een extra steuntje te geven.

Voor de uitbouw van dit project zijn er 14 modules weerhouden hoewel er in Vlaanderen tal van soortbeschermingsacties operationeel zijn.

Vanaf deze jaargang vind je in elk nummer van Natuur.ruimte een artikel over één van deze acties. Voor meer informatie over dit project kan je steeds terecht in het Natuur.huis te Ekeren, tel. 03-541.58.25 en op de nationale website van Natuurpunt: www.natuurpunt.be/biodiversiteit.

nestgelegenheid verdwenen. Daarom vraagt Natuurpunt Antwerpen Noord aan alle gemeenten in haar werkingsgebied om in hun beleid bij uitvoering van projecten rekening te houden met de huismus en andere stadsvogels.

Dat kan onder meer door het behouden van bestaande nestholtes in muren en onder dakpannen bij renovaties, het aanplanten van meer 'middelhoog groen' zoals struiken, heggen en hagen, het inzaaien van kruidenrijke bermen of het stimuleren van ecologisch groenbeheer, waardoor het insectenbestand in steden wordt verbeterd.

Daarnaast roepen we ook alle groenbeheerders,

hoveniersbedrijven en tuincentra, woningbedrijven, stedenbouwkundigen en architecten op om rekening te houden met bedreigde stadsvogels zoals de huismus.

Mussentips: ook jij kan helpen!

Ook jij kan gemakkelijk een aantal eenvoudige stappen zetten om je tuin aantrekkelijker te maken voor mussen. Natuurpunt Antwerpen Noord zet ze voor jou even op een rijtje:

- In tegenstelling tot vroeger – toen trachtte men stevast mussen uit de nestkastjes te houden – kampen mussen nu met een gebrek aan nestgelegenheid. Het ophangen van nestkasten die voor hen toegankelijk zijn (zie kader) kan hen al aardig helpen.
- Vermijd het gebruik van insecticiden in de tuin, aangezien jonge mussen opgroeien met insecten als voedsel!
- Mussen zitten graag in struiken voor beschutting. Als je plaats hebt in de tuin, kan het zeer interessant zijn om verspreid een aantal struiken van verschillende hoogte aan te planten.
- Een natuurvriendelijke vijver of een schoteltje met water voorziet mussen 's zomers van voldoende drinkwater en badgelegenheid.
- Mussen nemen ook graag een stofbad (tegen parasieten). Een stukje niet begroeide grond of een pot met zand geven hen goede mogelijkheden voor een stofbad.

*Het mannetje van een huismus.
Foto: Walter Van Ginhoven, Fauna
Flora Fotoclub Schoten.*

- Geef mussen wat extra voedsel om de winter door te komen. Ze zijn verzot op bruin brood, onkruidzaden, gemengd (strooi)zaad, etensresten (zonder zout!), zonnebloempitten. Gewoon op de grond of op een voedertafel strooien volstaat.
- Een kruidenrijk hoekje in de tuin biedt 's zomers dan weer veel voedselmogelijkheden voor mussen.

Geef mussen weer onderdak

Wat nestplaats betreft zijn huismussen zeer vindingrijk. Ze hebben een voorkeur voor holtes zoals onder dakpannen of in gaten en nissen in gebouwen, bomen of aardwallen of voor beschutte plaatsen zoals onder een afdakje, klimop en struiken. Zijn geschikte holtes niet voorhanden, dan kunnen nestkasten een goed alternatief bieden. Plaats minstens twee of drie nestkasten met een onderlinge afstand van een meter in je tuin. Mussen zijn immers van nature heel sociale vogels. Ze broeden dan ook graag in kolonies. Speciale broedpotten of nestkasten voor mussen kan je in onze Natuur.winkel in Ekeren aanschaffen. Natuurlijk kan je ze ook zelf maken. Aarzel niet en bezorg de mussen in je tuin een onvergetelijke woonst!

Hoekse Beemden: natuur en cultuur in de vallei van de Weerijbeek

Stefan Versweyveld en Freddy Heye

In het netwerk van grote en kleine natuurgebieden dat Natuurpunt

beheert, vormen de Hoekse Beemden in de vallei van de Weerijbeek (of Kleine Aa) in Overbroek-Brecht een buitenbeentje. Het grimmige en intensief gebruikte landbouwlandschap in Overbroek doet het slechtste voor de natuur vermoeden. Toch heeft de vallei van de Weerijbeek tussen de

E19-autosnelweg en het Groot Schietveld een deel van haar historische kleinschaligheid bewaard. Natuurpunt Antwerpen Noord beheert en beschermt er al meer dan 15 jaar de laatste natte hooilanden. De Hoekse Beemden vormen dan ook een schatkamer voor tal van bedreigde planten en dieren...

Hoewel klein van oppervlakte zijn de hooilanden van de Hoekse Beemden zeer waardevol. Foto: Wouter Vanwesenbeeck.

Moerassige vallei

De Hoekse Beemden zijn nauw geassocieerd met het dorpje Overbroek, nu een deelgemeente van Brecht en tevens één van de oudste woonkernen van de Kempen. Tijdens de aanleg van de hogesnelheidslijn langs de E19 werden de vestigingen ontdekt van een kleine prehistorische

De Hoekse Beemden zijn omzoomd door een houtkant. Foto: Wouter Vanwesenbeeck.

nederzetting van ongeveer 6000 jaar oud! Dat de eerste menselijke vestigingen zo vroeg plaatsvonden hoeft niet te verbazen: het iets hoger gelegen dorpje vormde een goede woonplaats in de overigens weinig gastvrije omgeving.

De naam 'Overbroek' wijst trouwens op een locatie gelegen op de andere oever van de moerassige vallei van de Weerijbeek. Die naam was zeker niet toevallig gekozen. Oudere kaarten, zoals de Ferrariskaart uit 1777, tonen ons een karakteristiek 'beemdenlandschap' in de Vallei van de Kleine Aa: natte hooilanden ('beemden') omzoomd door hagen en houtkanten. Deze hooilanden waren zo nat dat ze enkel gebruikt konden worden als hooiland dat slechts éénmaal per jaar gemaaid werd.

Door dit eeuwenlange hooilandbeheer ontstonden op de

natte, schrale zandgronden bijzonder waardevolle en bloemrijke graslanden, die zich kilometers langsheen beide oevers van de Weerijbeek uitstrekten.

Sterk bedreigd

Van dit karakteristieke beemdenlandschap met zijn mooie hooilanden en houtkanten is helaas weinig bewaard gebleven. Vooral na WOII wijzigde het Kempische landschap grondig. De opkomst van de kunstmest, grootschalige ontginningen, het rechte trekken van beken en de verstedelijking zorgden ervoor dat het typische landschap in een mum van tijd veranderde. Ook de vallei van de Weerijbeek betaalde haar tol. De bloemrijke beemden, die de bekende 16de eeuwse dichter jonker Jan van der Noot in 1565 tot een fraai gedicht inspireerden, verdwenen quasi volledig.

Alleen in de 'Hoekse Beemden' van Overbroek bleven enkele hooilanden bewaard. Tijdens de ruilverkaveling in het begin van de jaren '90 kwamen deze hooilanden in eigendom van de gemeente Brecht. Die ze tenslotte in beheer gaf aan Natuurpunt, teneinde de fraaie hooilanden te beheren en beschermen.

Geen overbodige luxe, zo bleek. Intensieve landbouw, de aanleg van de E19 en de HSL-bedding, verbossing van verlaten percelen, ... hebben de natuurwaarden in de vallei van de Weerijbeek sterk achteruit doen gaan. Daarom beschermt Natuurpunt de typische hooilanden met hun planten- en dierenrijkdom met een gepast beheer.

Hooiweidebeheer

Natuurpunt herstelde in de Hoekse Beemden het traditionele hooiweidebeheer. Dat is een beheervorm waarbij een maaibeurt in juni gevolgd wordt door begrazing met runderen in de nazomer en het najaar. In 2002 liepen er voor het eerst sinds jaren opnieuw enkele runderen in de Hoekse Beemden rond. Voor de nabegrazing doen we trouwens beroep op dieren van een lokale inwoner van Brecht.

Echte koekoeksbloem. Foto: Danny Laps, Fauna Flora Fotoclub Schoten.

Naast het hooiweidebeheer verzorgt Natuurpunt voornamelijk de houtkanten in de Hoekse Beemden. Deze houtkanten worden op geregelde tijdstippen gesnoeid, zodat de struiken opnieuw kunnen uitlopen en niet te veel hinder veroorzaken voor onze burens.

Schatkamer

Met hun 1,8 ha zijn ze niet erg groot, de Hoekse Beemden, maar dankzij het gevoerde beheer wel erg waardevol. Planten zoals dotterbloem, echte koekoeksbloem, wilde bertram, pinksterbloem en verschillende zeggensoorten voelen zich thuis op de natte, schrale zandgrond. In totaal groeien in de Hoekse Beemden ruim 140 plantensoorten!

De ruigten met valeriaan, moerasspirea, kattenstaart en heelblaadjes trekken veel insecten aan: op een zonnige zomerdag fladderen tientallen dagvlinders zoals landkaartje, kleine vos, dagpauwoog en bruin zandoogje rond. Zo'n variatie aan planten en insecten trekt veel vogels aan: bosrietzanger, zwartkop en nachtegaal broeden in de Hoekse Beemden. En kleine groepjes reeën maken in de schemering van de graslanden gebruik om rustig te grazen...

Niet alleen de natuur, ook mensen komen aan hun trekken in de Hoekse Beemden. Omwille van zijn kleine oppervlakte is het kwetsbare natuurgebied helaas niet vrij toegankelijk. Enthousiaste medewerkers van Natuurpunt organiseren echter activiteiten, waaronder natuurwandelingen, in de Hoekse Beemden. Zo kan iedereen kennis maken met de bijzondere natuur in de vallei van de Weerijbeek.

Wilde bertram. Foto: Danny Laps, Fauna Flora Fotoclub Schoten.

De natuur is het waard

De Hoekse Beemden mogen niet geïsoleerd worden in een overigens eentonig landschap! Daarom werkt Natuurpunt aan meer natuur in de vallei van de Weerijbeek. Het behoud van deze waardevolle broek natuur-cultuur is een uitdaging waaraan we met veel inzet en enthousiasme zullen werken.

Ben je geïnteresseerd om mee te werken met Natuurpunt aan het behoud van de Hoekse Beemden? Neem dan gerust contact op met het Natuur.huis, **antwerpennoord@natuurpunt.be**, tel. 03-541.58.25 of met Freddy Heye, tel. 03-636.00.41. De natuur is het waard!

Muis er tussenuit met je familie: Snor wijst de weg in de Oude Landen op zaterdag 21 april

Tekst: Mart Pauwels

Tekening: Pascale Vantieghem

Oude Landen

Moeten we de Oude Landen nog aan jullie voorstellen? Een mooi kronkelende Oudelandse Beek, grillig gevormde rietkragen, bloemrijke graslanden en wilgenbosjes vormen de natuurlijke ingrediënten. De Oude Landen is als stedelijk natuurgebied één van de belangrijkste groene kernen in de Antwerpse stadsrand.

"Snor", de bosmuis

Zo'n tien jaar geleden werd Snor boven de doopvont gehouden om, in Natuur.ruimte, aan de kinderen de nodige natuurweetjes te vertellen. Om zijn tiende verjaardag te vieren geeft Snor een groot feest. Samen met onze familie en vrienden gaan we op ontdekkingsstocht in de Oude Landen. Snor gidst jullie door zijn woongebied en laat je onderweg avontuurlijke opdrachten uitvoeren en leerrijke spelletjes doen. Je krijgt een "Snortasje" mee met een kaart van de uitgestippelde route,

opdrachtkarten en veldmateriaal. De opdrachten zijn bedoeld voor kinderen, maar iedereen doet mee. Bovendien kunnen de volwassenen hun grijze cellen activeren door deel te nemen aan de "fotozoektocht". Wandelend over het "snorpad" zet je 10 foto's, genomen langs dit traject, in de juiste volgorde. Zo vind je met de laatste 4 cijfers de cijfercode die nodig is om de schatkist te openen. Deze zal staan in de onthaaltent. We vergeten zeker de kinderen niet. Zij krijgen een verrassing van "Snor".

Doorlopend tussen 13 u en 15.30 u kan je deelnemen aan een begeleide wandeling door het oostelijk gedeelte. Een natuurgids toont je de mooiste plekjes, waar de nachtegaal en vele andere vogels het stadsgeraas even naar de achtergrond weten te verdringen. Natuurpunt Antwerpen Noord draagt al meer dan 30 jaar zorg voor dit boeiende en prachtige natuurgebied. De Oude Landen zijn beslist een verkenning waard!

Praktisch

Snorhappening: zaterdag 21 april tussen 13 u en 18 u.

13 u: Snor opent zijn muizenhol.

Je kan kiezen uit:

1. Snorwandeling
2. fotozoektocht
3. geleide wandeling

Doorlopend tussen 13 u en 18 u poldercafé.

Trefpunt: alle wandelingen vertrekken aan de onthaaltent, aan kasteel Veltwijck (districtshuis Ekeren, Veltwijcklaan 27, Ekeren) en duren ongeveer 2 uur.

Stevig schoeisel is gewenst.

Na 21 april kunnen de Snortasjes uitgeleend worden via het Natuur.huis. De fotozoektocht loopt nog tot eind september 2007 en kan opgehaald worden in het Natuur.huis, tijdens de werkdagen tussen 10 u en 17 u. Daar bevindt zich ook de schatkist.

Deelbekkenbeheerplannen in openbaar onderzoek

Johan Vandewalle

In het septembernummer van vorig jaar kondigden we het al aan. De bekkenbeheerplannen en deelbekkenbeheerplannen worden nu onderworpen aan een openbaar onderzoek. Dat loopt van 22 november 2006 tot en met 22 mei 2007. We overlopen hier kort de belangrijkste aandachtspunten voor de deelbekkenbeheerplannen.

5 Deelbekkens

Onze regio wordt in 5 deelbekkens ingedeeld. Het deelbekken van de Boven Schijn omvat het stroomgebied van Klein en Groot Schijn stroomopwaarts van de Schijnoverwelling. Enkel een deel van Schoten ligt hierin. Het deelbekken van de Beneden Schijn is het grootste in onze regio. Het omvat de districten Ekeren, Merksem, Berendrecht-Zandvliet (zonder Lillo) en de wijken Luchtbal, Rozemaai, Schoonbroek, Brasschaat, een stukje van Brecht, Kapellen, de rest van Schoten, en Stabroek. Lillo, de haven en de kernstad (binnen de ring) vallen onder het deelbekken Scheldehaven. De rest van Brecht en het grootste deel van Wuustwezel vallen in het deelbekken van de Weerijs. Een klein stukje van Loenhout valt in het deelbekken van de Mark. Voor elk van die deelbekkens (behalve Scheldehaven) werd door de provincie een deelbekkenbeheerplan opgemaakt. Bij de opmaak ervan is vooraf ruim overleg geweest met zowel de gemeenten, de landbouworganisaties en Natuurpunt. Veel van onze bekommernissen vinden we daarom in de ontwerpplannen terug.

Beneden Schijn

De belangrijkste acties in het deelbekken van de Beneden Schijn zijn de volgende:

- de aanleg van nieuwe overstromingsgebieden in de beekvalleien van de Laarse beek (stroomopwaarts van de Bredabaan in Schoten en stroomopwaarts van de spoorweg naast de Oude Landen in Ekeren);
- de aanleg van een nieuw overstromingsgebied in de vallei van de Kaartse beek, op de grens van Kapellen en Brasschaat (stroomopwaarts van de Jagersdreef-Fabriekstraat);
- het opnieuw verbinden van de Schijn met de Schelde met een open bedding dwars door de stad;
- het ontdebellen van de afwatering van de Verlegde Schijns via het Schoon Schijn naar het Churchilldok en via een nieuwe verbinding met het Delwaidedok ter vervanging van de huidige pompen aan de Rode Weel;
- de aanleg van een waterrijk natuurgebied ten zuiden van Berendrecht als natuurcompensatie voor de havenuitbreidingen.
- het aanleggen van meer riolen en zuiveringsinstallaties voor huishoudelijk afvalwater;
- de opmaak van een provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan voor het natuurverbindingsgebied van de Weerijsbeek.

Meer info

Tijdens het openbaar onderzoek liggen de bekken- en deelbekkenbeheerplannen ter inzage in elk gemeentehuis. Voor de stad Antwerpen is dat niet het stadhuis maar op Desguinlei 31, 2018 Antwerpen of in de districtshuizen. Je kan alle documenten ook digitaal downloaden op www.volvanwater.be. Daar moet je eerst het bekken selecteren (Maas of Beneden-Schelde) om het bekkenbeheerplan te vinden en dan een keuze maken tussen de verschillende deelbekkenbeheerplannen. Antwerpen, Brasschaat, Kapellen en Schoten liggen volledig in het bekken van de Beneden-Schelde, Wuustwezel ligt volledig in het bekken van de Maas en Brecht ligt in beide bekken.

Je kan enkel schriftelijk bezwaar indienen door het te bezorgen aan het college van burgemeester en schepenen van je gemeente. Dat kan aangetekend of door het af te geven tegen ontvangstbewijs.

Weerijs

De belangrijkste acties in het deelbekken van de Weerijs zijn:

- het wegwerken van verschillende vismigratieknelpunten;

Nieuwe kansen dankzij het Schorren.huis

Koen Vanaghtmael

Eind vorig jaar werd het Schorren.huis in gebruik

genomen. Deze ruimte wordt door BASF ter beschikking gesteld van Natuurpunt in het kader van de peterschapsovereenkomst. In eerste instantie is het de bedoeling om mensen moddervrij kennis te laten maken met de brakwaterschorren langs de Schelde maar de ruimte kan ook gebruikt worden voor het geven van voordrachten of cursussen.

BASF stelt een deel van haar e-centrum ter beschikking van Natuurpunt om het Schorren.huis uit te bouwen. Foto: Frank Wagemans.

De ruimte werd ingericht met houten panelen waarop een grote kaart van de Schelde geschilderd werd. Enkele posters en kleurenfoto's fraaien de boel op en geven de bezoeker meer uitleg over alle facetten van de brakwaterschorren. In de toekomst zal het Schorren.huis verder uitgebouwd worden met

Op deze kaart kan je de schorren in het Schelde-estuarium terugvinden.
Foto: Koen Vanaghtmael.

materiaal dat voor educatieve doeleinden gebruikt kan worden. Vorig jaar werd er een binoculair aangeschaft, voor 2007 staat een trinoculaire stereomicroscoop met camera op het programma. Bezoekers kunnen dan live bekijken wat er van klein grut in de modder zit.

Van zoet naar zout...

De zoutgradiënt is een zeer belangrijke factor in de schorrengebieden. Door deze unieke biotoop vinden maritieme planten de weg naar de gebieden. Schorrezoutgras, lepelblad en selder zijn enkele van deze zeldzaamheden.

Van hoog naar laag...

Getijdenwerking speelt een zeer grote rol in de slikken- en schorrengebieden. Tweemaal

daags zijn er immers grote slikplaten die vrijkomen. Tussen eb en vloed speelt zich een boeiend schouwspel af van modder, kleine kreeftachtigen, vogels die foerageren en maritieme plantengroei.

Kraamkamers

Riviermondingen zijn zeer geschikt als kraamkamer voor vissen. In het paaiseizoen zwemmen vele vissoorten terug de Schelde op om kuit te schieten. De laatste jaren is door inspanningen van industrie en waterzuivering het Scheldewater kwalitatief verbeterd zodat de visstand aan een opmars begonnen is. Niet allemaal rozengeur en maneschijn want het laatste bemonsteringsrapport toont aan dat er ter hoogte van Bath een achteruitgang van de visstand is.

Meer info op het web

Meer info over zeezoogdieren vind je op www.zeezoogdieren.org.

Een gedetailleerde wegbeschrijving en meer info over de wandelingen in onze schorregebieden kan je terugvinden op www.scheldeschorren.be.

Waar vis is, is zeehond?

Deze bewering klopt althans voor de Schelde. De laatste jaren worden er meer en meer zeezoogdieren in de Schelde waargenomen. Een gril van onze klimaatsverandering? Zeker niet, want zeehonden en bruinvissen zijn natuurlijke bewoners van de Scheldemonding. In samenwerking met Eerste Hulp Bij Zeezoogdieren (EHBZ) ZuidWest volgt de schorrenwerkgroep deze dieren van nabij. Geregeld worden er simultane zeehondentellingen gedaan of trekken we erop uit voor een 'zeehondenspotting'.

Hoog bezoek

Na enkele administratieve omzwervingen kan het Schorren.huis vanaf juni een opgezette zeehond tentoonstellen. Het dier is afkomstig uit Nederland waar het in 2005 dood aanspoelde. De Nederlandse EHBZ bracht het dier naar een erkende taxidermist. Binnenkort wordt het dus tentoongesteld voor educatieve doeleinden in het Schorren.huis.

Bezoek het Schorren.huis

Het Schorren.huis kan je bezoeken voor of na elke geleide wandeling in één van onze slikken- en schorregebieden. In

Deze opgezette zeehond (die dood aanspoelde in de Westerschelde) is ongetwijfeld de grootste attractie van het Schorren.huis. Foto: Frank Wagemans.

principe is er elke eerste zondag van de maand een wandeling gepland. Afspraakplaats is afhankelijk van het gebied op de centrale parking van Lillo Fort of rechtstreeks aan het

Schorren.huis. Het Schorren.huis bevindt zich tegenover ingang 6 van BASF op de Scheldelaan. Uiteraard zijn de gebieden en het Schorren.huis ook in groep en op afspraak te bezoeken.

Week van de vrijwilliger – 3 tot 11 maart

Niet enkel in het Schorren.huis moet nog zeer veel gebeuren maar ook in onze natuurgebieden zijn nog helpers welkom! Zonder vrijwilligers is er geen Natuurpunt-activiteit en dagelijks zetten tientallen vrijwilligers zich actief in voor het natuurbehoud. Of het nu gaat over werkdagen, administratie of logistieke ondersteuning... Samen met alle andere vrijwilligers zorgen we voor een krachtige vereniging die dé natuur op de kaart zet!

De week van de vrijwilliger gaat door van 3 tot 11 maart en wij willen als vereniging van deze gelegenheid gebruik maken om

alle actieve vrijwilligers even in de bloemetjes te zetten. Bedankt voor jullie moed, enthousiasme en toewijding. Zonder jullie inzet had de vereniging nooit het huidige resultaat kunnen bereiken!

Heb je een hart voor de natuur en ben je op zoek naar een zinvolle en aangename vrijetijdsbesteding? Kom eens langs in het Natuur.huis of surf naar www.antwerpennoord.be. Op onze site maken we je graag wegwijs in het vrijwilligerswerk!

Mailen kan ook naar antwerpennoord@natuurpunt.be of koen.vanaghtmael@natuurpunt.be.

Fietsen loont!

tekst: Kris Beerlandt
foto's: Rafaël Delaedt

Met de energie die 1 liter benzine levert, fiets je meer dan 100 km. Slechts 10% van de wereldbevolking kan zich een auto veroorloven, tegenover de 80% van de wereldbevolking voor wie een fiets betaalbaar is. In Azië alleen vervoert de fiets meer personen dan alle auto's in de hele wereld.

Fietsen als gezondheidskuur

Maar fietsen doet nog meer dan dat, het is een eerste klas gezondheidskuur, naast al de energie en grondstoffen die we besparen, maakt regelmatig fietsen je tien jaar jonger.

Al een tiental jaren zit toerfietsen in de lift! Door het aanbrengen van fietsknooppunten ontstond een fietsroutenetwerk. Dit netwerk verbond eerst verschillende provincies maar maakt nu een verbinding met grote delen van Europa. Zodanig dat de langeafstandsfietser op een aangename manier fietst langs rustige en interessante plaatsen met mooie natuur en brede landschappen.

Fietsen langs knooppunten

Het systeem van de fiets-knooppunten komt oorspronkelijk uit de mijnbouw. Daar hadden ze een ingenieus systeem bedacht om routes te markeren, door nummers toe te wijzen in het gangenstelsel, de zogenaamde knooppunten. Het werkte perfect. De ingenieur Hugo Bollen die dit systeem

bedacht, heeft dit uitgewerkt voor fietsroutes. Vroeger werden toeren uitgezet om leuk te fietsen, maar door het gebruik van de knooppunten werden in eenzelfde gebied oneindig veel fietsmogelijkheden gecreëerd. De knooppunten werden uitgezet en de toer werd in beide richtingen bewegwijzerd. Een nieuwe fietscultuur ontstond!

Langs fietsknooppunten, langs stille wegen ontdekken we verschillende interessante natuurgebieden in onze directe omgeving. Ideaal om de komende maanden, met het gezin of met vrienden, de natuurgebieden in de ruime omgeving van Antwerpen te ontdekken.

Fietsknooppuntenkaarten zijn in vele winkels te koop, zowel in de boekhandel als in de betere fietswinkel. Het plezier van zo een uitstap begint al bij de voorbereiding. Zo'n knooppuntenkaart is erg gebruiksvriendelijk. Je kan de weg gemakkelijk uitzoeken en je bent er zeker van dat je langs fietsvriendelijke wegen bolt. Die zijn vaak autoluw of autovrij. Erg

handig is dat tussen twee knooppunten de afstand staat vermeld op je kaart. Met een eenvoudige optelsom weet je hoeveel kilometers je te wachten staan.

Tips voor de beginnende fietser

Een goede raad: bouw je afstanden rustig op. Werk met de succes ervaring! Zorg dat je vrij

van zadelpijn de uitgestippelde tocht kan uitrijden. Maar reken toch genoeg afstand dat je de voldoening ervaart om je stramme knieën of je beenspieren te voelen. Voor een beginnende fietser of voor een gezinstocht is een afstand van een 30-tal kilometer een knappe prestatie. Neem je verrekijker en plantenboekje mee in je fietstas, neem je tijd om rond te kijken.

Handig is, de knooppunten die je wil gaan rijden op een langwerpig papiertje te schrijven en dat met een goeie kleefband op je frame te bevestigen. Op die manier kan je de kaart opgeplooid houden in je fietstas en dien je ze alleen boven te halen als je op de een of andere manier van de voorgenomen weg wil afwijken. Je kan natuurlijk een rustpauze inlassen in één van onze natuurgebieden; de Oude Landen in Ekeren, het Rood in Kapellen of de Kalmthoutse Heide.

Fietsen langs mooie routes

Verschillende gemeentes in de provincie Antwerpen hebben eigen themaroutes uitgezet. In Schoten is er bijvoorbeeld de GNOP-route uitgeschreven door de milieudienst. Deze fietsroute is in Schoten bewegwijzerd: een felgeel rechthoekig plakkaatje met de afbeelding van een ijsvogel wijst je de weg. Het is een fietstocht van een 40-tal km langs of door verschillende natuurgebieden: o.a. het Peerdsbos, 't Asbroek en het Wijtschot. De route is uitgeschreven in een handig boekje, te verkrijgen op de milieudienst van Schoten.

In Wuustwezel vind je dan weer de Pleckskesroute. Dit is een route met aandacht voor het

platteland, de open ruimte en het milieu. Op de ruim 20 km lange route vind je 24 nieuwe kleurrijke infoborden met aandacht voor de nog aanwezige landbouw in deze regio. De startplaats is aan de Bibliotheek Info 'De Gasthuishoeve' in het centrum van Wuustwezel.

Wil je de Zeeuwse polders ontdekken? Een route door een interessant stuk Zeeland is de Saefthingeroute (52 km). Je vertrekt in Hulst aan knooppunt 50 en maakt een mooie tocht langs rustige en vlakke wegen. Aangenaam fietsen is het langs de dijken van de Westerschelde. Zeker in het voorjaar als er volop te genieten valt van de wegbermen met tal van voorjaarsbloeiers. Dichter bij huis in de onmiddellijke omgeving van Antwerpen-centrum kan je langs de knooppunten een interessant en vaak onbekend deel van de stad ontdekken.

Tot slot nog een bedenking uit het boek: *Heat, How to stop the Planet Burning* (2006) geschreven door G. Monbiot: *"Onze vrijheid, ons comfort, onze welvaart zijn alle het product van fossiele brandstoffen, waarvan de verbranding verantwoordelijk is voor de klimaatverandering. Onze generaties zijn de meest fortuinlijke tot dusver, en misschien zelfs de meest fortuinlijke ooit. Wij leven in het korte intermezzo tussen ecologische beperkingen en de ecologische catastrofe"*.

Laat ons deze gedachten in het achterhoofd houden wanneer we de keuze maken; staan we met de wagen in de file naar zee of Ardennen of neem ik alvast de fiets volgend weekend of vrije dag. Er valt veel te herontdekken op onze tweewieler ten noorden en ten zuiden van Antwerpen of in het dichtbij gelegen Waasland.

Lente in het bos

Tekst: Mart Pauwels

Tekeningen: Pascale Vantieghem

Snor, onze bosmuis, voelt het kriebelen. Als de padden op pad gaan, is de lente in aantocht. De voorjaarsplanten lokken ons naar buiten.

Onder de kale bomen

In een bos met loofbomen is het in de zomer vrij donker. Door de dichte bladerkroon van de grote bomen komt er weinig zonlicht op de grond. Er groeien dan ook alleen maar planten die van schaduw houden en soms groeit er bijna niets. Bloemen die meer licht nodig hebben en die in een bos groeien, moeten er dus vroeg bij zijn. Bosanemonen, speenkruid, maagdenpalm maar ook narcissen en hyacinten zijn van die vroege voorjaarsbloeiërs. Hun leven boven de grond duurt maar een paar maanden. In de zomer vind je ze niet meer terug.

Een kelder vol eten

Planten die in de zomer bloeien, krijgen vaak eerst veel groene bladeren. Daarmee kunnen ze, met behulp van zonlicht, voedsel maken. Pas later komen er bloemen aan de plant. De voorjaarsbloeiërs hebben geen tijd om eerst veel blad te laten groeien. Maar waar halen ze dan hun voedsel vandaan? De meeste hebben in het vorige jaar al een voedselvoorraad opgeslagen.

Bosanemonen zie je altijd in grote groepen bij elkaar. Dat komt omdat de wortelstokken onder de grond een heel netwerk gevormd hebben, waar steeds nieuwe plantjes uit opschieten. Het heldergele speenkruid vormt hele veldjes in het bos. Het plantje slaat zijn voedselvoorraad op in wortelknolletjes. De plant heeft zijn naam te danken aan de vorm van die knolletjes. Het zijn net fopspenen voor baby's. De bloemen worden bestoven door bijen en vliegen. Voor de verspreiding van het zaad zorgen de mieren. Er bestaat ook een ongeslachtelijke manier van voortplanten. In de bladoksels groeien kleine ronde broedknollen. Ze vallen af, krijgen wortels en zo ontstaan er nieuwe planten.

Bollen

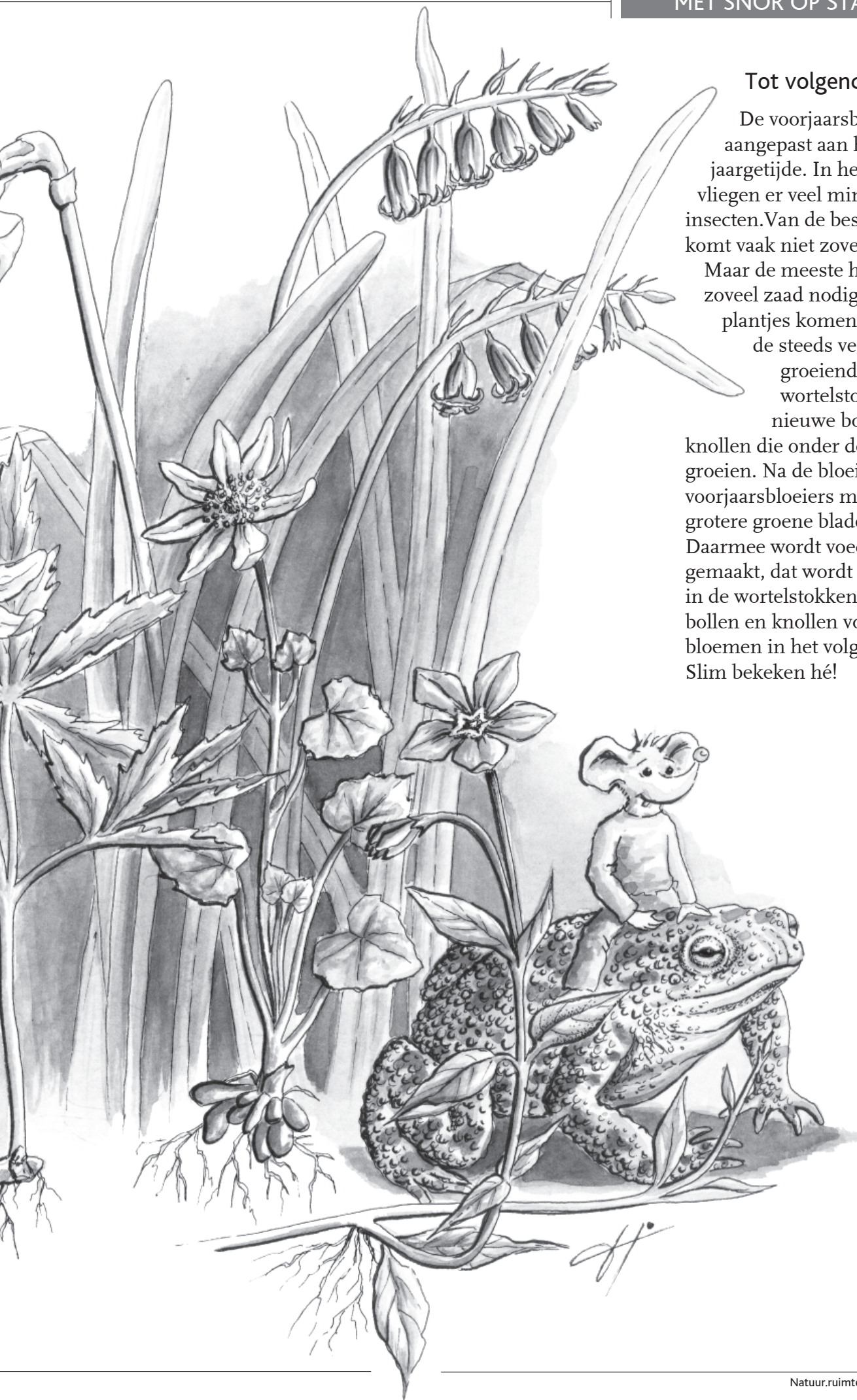
Er zijn weinig planten waarvan de bloemen in zoveel verschillende kleuren en vormen zijn gekweekt als die van bloembollen. Toch stammen de meeste af van kleinere wilde soorten uit het bos, zoals narcissen en hyacinten. De bol is eigenlijk

niets meer dan een korte steel met heel dikke bladeren. Dit noemt men de 'rokken'. Daarin bewaart de plant zijn voedselvoorraad. Van de buitenste bladeren zijn alleen nog verdroogde vliezen over. Die heeft de plant vorig jaar verbruikt.

Tot volgend jaar!

De voorjaarsbloeiërs zijn aangepast aan het jaargetijde. In het voorjaar vliegen er veel minder insecten. Van de bestuiving komt vaak niet zoveel terecht. Maar de meeste hebben niet zoveel zaad nodig. Nieuwe plantjes komen vooral uit de steeds verder groeiende wortelstokken, of uit nieuwe bollen en knollen die onder de grond groeien. Na de bloei krijgen de voorjaarsbloeiërs meer of grotere groene bladeren. Daarmee wordt voedsel gemaakt, dat wordt opgeslagen in de wortelstokken of nieuwe bollen en knollen voor de eerste bloemen in het volgende jaar. Slim bekeken hé!

Grote Kreek en 'blusvijver' Bospolder afgevist

De Grote Kreek in Oorderen en de 'blusvijver' in het zuidelijk deel

*De oude blusvijver aan de Bospolder.
Foto Erik Gintelenberg, Fauna Flora
Fotoclub Schoten.*

van de Bospolder (beide natuurgebieden zijn in beheer bij Natuurpunt) hebben met elkaar gemeen dat ze vroeger werden gebruikt als viswater. Beide waterpartijen hadden een onnatuurlijke visstand als gevolg van de uitzettingen van vissoorten zoals karper en brasem. Met negatieve gevolgen voor de natuur. Deze vissen woelen de waterbodem immers voortdurend op, zodat de Grote Kreek en blusvijver in de Bospolder troebel en voor onderwaternatuur weinig interessant waren. Daar moet nu

verandering in komen, want onlangs werden beide waterpartijen door een professionele firma afgevist. Meer dan 350 kg karper en brasem werden verwijderd. Leuke bijvangsten in de Grote Kreek waren snoek en een polsdikke paling. Alle bijvangsten werden natuurlijk netjes terug gezet. De evolutie in de Grote Kreek en de Bospolder wordt alvast op de voet gevolgd door de vrijwilligers van Natuurpunt.

Recordtelling vleermuizen in Fort van Schoten

Op 23 januari ll. werden liefst 278 overwinterende vleermuizen in het Fort van Schoten geteld! Daarmee wordt het record van de winter 2001-2002 geëvenaard. Ronduit spectaculair is de stijging van het aantal ingekorven vleermuizen, een soort die in heel Europa sterk bedreigd is: van 4 exemplaren in 2001 naar 22 exemplaren deze winter. Bovendien vonden we ook 2 meervleermuizen in het fort. Daarmee zijn er twee soorten van

de Europese Habitatrichtlijn in het fortgebouw aanwezig. Ook de franjestaarten deden het goed: liefst 90 exemplaren werden geteld, een verdubbeling sinds de start van de tellingen. Deze prachtige resultaten zijn het gevolg van de goede samenwerking met de militaire overheid (het Fort van Schoten is nog steeds in militair gebruik) en de recente inrichtingswerken die Natuurpunt in het fort kon uitvoeren.

Project 'alternatieve werkstraffen' van start

De tijd dat lichte delicten gestraft werden met gevangenisstraf is voorbij. In plaats daarvan worden vandaag de dag meer en meer 'alternatieve straffen' uitgesproken. In het vakjargon worden deze 'autonome werkstraffen' genoemd. Elegast is een organisatie die instaat voor het opvolgen van alternatieve straffen. Elegast krijgt vanuit de justitiehuisen de dossiers van jongeren aangereikt die dergelijke werkstraffen moeten uitvoeren en veelal worden deze straffen

uitgevoerd binnen organisaties met een maatschappelijk doel, ten dienste van de maatschappij. Afhankelijk van werk, woonplaats of motivatie van de 'werkgestrafte' wordt deze mensen een 'bedrijf' toegewezen waar een aantal opgelegde uren kosteloos gewerkt moet worden. Nu krijgen deze werkgestraften dus ook binnen Natuurpunt een nieuwe kans in de maatschappij. De eerste drie 'gestraften' zijn sinds begin dit jaar aan de slag tijdens onze vrijwilligerswerkdagen.

Portugese kuifeend bezoekt ... De Kuifeend

Op zaterdag 9 december 2006 werd in ons natuurgebied De Kuifeend een mannetje kuifeend waargenomen met een rode

Foto: Walter Van Ginhoven, Fauna Flora Fotoclub Schoten.

snavelplaat met daarop het cijfer 1. Na enig opzoekwerk op internet bleek de eend afkomstig te zijn uit Portugal (meer dan 1.500 km zuidelijker)! De kuifeend bleek in Portugal in het San Jacinto Dunes Nature Reserve gevangen en gemerkt te zijn.

Snouiwerken in dreefbomen Het Rood

In december en januari werden snouiwerken in de dreefbomen in Het Rood uitgevoerd. Het verwijderen van dode takken in de dreefbomen, hoofdzakelijk beuken, van Het Rood is noodzakelijk uit veiligheidsoverwegingen.

Verschillende dreven worden immers als wandelpad gebruikt. Dankzij de snouiwerken kunnen wandelaars en fietsers zonder problemen van het prachtige natuurgebied genieten. De snouiwerken waren mogelijk dankzij een onderhoudspremie die toegekend werd aan Natuurpunt door Vlaams minister Dirk Van Mechelen, bevoegd voor Monumenten en Landschappen.

Decathlon Antwerpen overhandigt cheque voor natuur in Bospolder

In mei 2006 startte Decathlon Antwerpen met een actie om de afvalberg te verkleinen door de verkoop van duurzame tassen. De opbrengst van deze actie is bestemd voor zes projecten, waaronder de ondersteuning van het beheer in het nabijgelegen natuurgebied Bospolder. En met succes! Op 23 februari ll. mochten

Natuur.kalender brengt klimaatverandering in beeld

Het klimaat verandert ... de natuur ook. Om die veranderingen in kaart te brengen lanceert Natuurpunt de Natuur.kalender. Waar en wanneer zag je dit jaar de eerste boerenwaluw, de eerste bloeiende struikheide, het eerste oranjepijp? En wanneer doe je dit jaar de eerste keer het gras af? Jouw waarnemingen worden direct op kaart gezet en in een grafiek gegoten. De Natuur.kalender is niet alleen een fenologieproject, het is ook een ideaal middel om op een laagdrempelige manier over klimaat en klimaatverandering te communiceren. Wie dit

instrument mee wil helpen promoten vindt in de rubriek 'Doe mee' enkele voorbeeldartikeltjes. Kijk op www.natuur-kalender.be.

Oranjetip. Foto: Rafaël Delaedt, Fauna Flora fotoclub Schoten.

Hamsteractie toners en cartridges levert € 1.400 op

Ook in 2006 liep onze 'hamsteractie' voor toners en cartridges verder. Afgelopen jaar leverde deze actie meer dan 1.400 euro op voor Natuurpunt Antwerpen Noord! In totaal hebben we ruim 6.000 euro

ontvangen sinds de start van de actie. Daarmee kunnen we extra investeren in meer en betere natuur in onze regio. Nieuwe inzamelpunten zijn nog steeds welkom. Meer info over de actie vind je op onze natuur.website.

Duitse vrijwilliger aan de slag

Al enkele jaren werkt Natuurpunt Antwerpen Noord samen met AFS, een organisatie die buitenlandse vrijwilligers een zinvolle activiteit aanbiedt. Zo kregen we de voorbije jaren de gewaardeerde hulp van Rob uit Engeland, Carmina, Javier en Antonio uit Spanje, Tomask uit

Polen en İlhan uit Turkije. Dit jaar komt de internationale hulp uit Duitsland. Niklas komt de terreinploeg van Natuurpunt zes maanden ondersteunen. Hij werkt voltijds met de ploeg mee en vult zijn vrije dagen met bezoekjes aan Vlaamse steden. Welkom Niklas!

Info

Voor meer informatie over de onderwerpen in deze rubriek kan je steeds contact opnemen met het Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be of op de Natuur.website: www.antwerpennoord.be.

Lichthinder bedreigt dieren

Johan Vandewalle

Duisternis hoort — net als stilte, een onvervuilde bodem en schoon grondwater — tot de meest elementaire natuurkwaliteiten. We moeten er dus zuinig

op zijn en proberen dit zo min mogelijk te verstoren, zeker in natuurgebieden. Duisternis

's nachts hoort bij de natuur en is belangrijk voor dieren. Hoe verder van de evenaar, dus hoe grotere lichtverschillen, hoe meer de natuur zich richt op het licht als informatiebron. Licht geeft informatie over de tijd en over de plaats van bevinden. In Noord-Europa is het daarom zaak de natuur zo min mogelijk te verstoren met licht.

Een overdaad aan licht verstoort het bioritme van allerlei organismen en kan een heel ecosysteem ontwrichten. Veranderingen in de verhouding tussen licht en donker zijn vaak het signaal voor veranderingen in gedrag, zoals trek- en broedgegag en foerageren. Verstoring daarvan leidt tot aantasting van de conditie.

Roodborst

Wie kent het niet, een merel die midden in de nacht zijn ochtendzang begint onder een lantaarnpaal. Veel vogelsoorten die in de onmiddellijke omgeving van de mens verblijven kennen dergelijk afwijkend gedrag. Onderzoek in de omgeving van Cardiff (Groot-Brittannië) op het nachtelijk gedrag van de roodborst toonde aan dat er

Roodborst. Foto: Paul Dierckens, Fauna Flora Fotoclub Schoten.

wel degelijk een verschil is tussen een verlichte omgeving en een donkere omgeving. De roodborsten in een bos zonder openbare verlichting kennen een verhoogde zangactiviteit van 1 uur voor tot 1 uur na zonsopgang. Roodborsten in verlichte woonwijken beginnen 's nachts 2,5 à 3 uur vroeger te zingen. Opvallend daarbij is dat het aantal zangstrofen per 5 minuten toeneemt van 10 tot 35 in het eerste uur na de start van de zang. Dat betekent dat roodborsten in verlichte gebieden 's nachts meer energie verliezen dan hun soortgenoten in donkere gebieden.

Uit hetzelfde onderzoek bleek eveneens dat de roodborst in een verlichte omgeving niet vroeger begint te foerageren dan in een donkere omgeving maar dat ze wel langer foerageren. Dat is ook nodig om het verlies aan energie gedurende de nacht goed te maken. In normale omstandigheden zorgt het eten 's morgens dat het verlies aan lichaamsgewicht gedurende de nacht gecompenseerd wordt. Daarbij werd geen verschil aangetoond tussen verlichte en donkere omgevingen. De roodborsten in een verlichte omgeving wegen dus evenveel maar moeten wel meer eten om dat

Grutto. Foto: Jonny Verheyden, Fauna Flora Fotoclub Schoten.

gewicht aan te houden. In jaren met een beperkt voedselaanbod kan dat natuurlijk wel bepalend zijn.

Grutto's

In 1998 werd de invloed van wegverlichting op het nestgedrag van grutto's bestudeerd. Dit onderzoek werd uitgevoerd in een open weidegebied aan weerszijden van de A9 te Nederland. Het onderzoeksgebied besloeg 230 ha. Het behoort wat de gruttostand betreft met meer dan 50 broedparen per 100 ha tot de beste van Nederland.

Het onderzoek bestond uit een vergelijking van één en hetzelfde, in 1998 onverlicht en vervolgens in 1999 verlicht terrein, direct langs de A9. Daartoe is de verlichting van de A9 in 1998 uitgeschakeld en in 1999 weer normaal ingeschakeld. Daarnaast is in 1998 een terrein onderzocht waar de autosnelweg, in het bijzonder het geluid van het wegverkeer, geen invloed heeft. Er is vervolgens wegverlichting geplaatst in de vorm van 24 lichtmasten in het weiland. Die is tijdens het voortplantingsseizoen in 1999 synchroon met de verlichting van de A9 ingeschakeld.

Wat kan je zelf doen?

Bij goed verlichten geldt volgende stelregel: *“verlicht alleen wat nodig is, wanneer het nodig is en doe het op een juiste manier”*. Om je tuin of oprit te beveiligen tegen ongewenste bezoekers of de toegang zichtbaar te maken voor gewenste bezoekers moet je niet de hele tuin verlichten maar enkel de toegangsweg.

Gebruik daarbij bij voorkeur toestellen die gestuurd worden door een bewegingsmelder. Dat heeft het voordeel dat het licht plots aanspringt en je onmiddellijk kan zien wie toekomt. Een gewenste bezoeker kan zo het pad makkelijk vinden, een ongewenste bezoeker zal maken dat hij wegblijft omdat de verandering in verlichting de aandacht trekt.

Verlicht ten slotte bij voorkeur van boven naar onderen, bv. met kleine paaltjes waarin de lampen enkel gericht worden op het pad. Dat heeft als voordeel dat het pad goed zichtbaar is maar dat de gebruiker niet verblind wordt door het licht.

Nog een misverstand uit de weg ruimen. Een hogere verlichtingsintensiteit betekent niet altijd een betere zichtbaarheid. Om 's nachts goed te kunnen zien is vooral het contrast belangrijk. Bij hoge lichthintensiteiten verkleint het contrast juist. Als je zo verlicht kan je met veel lagere vermogens toch voldoende verlichten en zakt je energiefactuur en jouw aandeel in de CO₂-uitstoot.

De bestaande invloed van de weg en het wegverkeer op de gruttostand zijn als gegeven beschouwd. Vastgelegd zijn de exacte plek van de in 1998 en 1999 opgespoorde nesten, hun afstand tot de weg en tot de verlichting, het aantal eieren per

nest, de maten en – ter controle – de gewichten van de eieren, de datum van het leggen van het eerste ei per legsel en eventueel verlies van legfels.

Wegverlichting blijkt een aantasting van de habitatkwaliteit voor de grutto te betekenen. Wegverlichting heeft een negatieve invloed op de geschiktheid als broedterrein, die zich lijkt uit te strekken over enige honderden meters afstand van de verlichting. Daarnaast blijken de vogels die als eerste beginnen te nestelen, hun nestplaats verder van de lichtbron af te kiezen dan vogels die later gaan nestelen.

Negatieve invloed van de weg (het wegverkeer) blijkt in dit onderzoek niet meetbaar. Blijkbaar kan deze invloed gecompenseerd worden door terreinfectoren die mede de habitatkwaliteit bepalen. Dat de negatieve invloed van de verlichting minder door de geschiktheid van de terreingesteldheid wordt gecompenseerd, suggereert dat de invloed van de verlichting sterker zou kunnen zijn dan die van de weg (het wegverkeer) op zich.

Kerkuilen

Hoewel kerkuilen nachtjagers zijn die grotendeels hun prooi met hun scherp gehoor lokaliseren heeft slechte straatverlichting toch effecten op hun jachtsucces. Uilen hebben immers ook zeer gevoelige ogen (met grote pupillen). Ze jagen vooral op muizen die vaak in de wegbermen voorkomen. Slecht geplaatste verlichtingstoestellen kunnen een kerkuil die in volle duikvlucht achter een muis jaagt verblinden waardoor hij tijdelijk niets meer ziet. Daardoor wordt vaker een prooi gemist of, nog erger, kan de verblinde kerkuil door verkeer aangereden worden. Exacte cijfers hierover zijn nog niet beschikbaar maar de RSPB (Royal Society for Protection of

Birds) verzamelt nu met een gerichte campagne gegevens om dit verband te onderzoeken.

Watervleermuizen

Dieren die worden aangetrokken door licht hebben een grotere kans om ten prooi te vallen aan andere dieren of te worden doodgereden. Andere dieren, die worden afgestoten door licht, kunnen geschikte gebieden rond de lichtbron niet meer gebruiken. Een voorbeeld hiervan is de watervleermuis die, nog meer dan andere vleermuizen, door licht wordt afgestoten. Bij de aanleg van een nieuw bedrijventerrein langsheen het Ieperleekanaal, dat bekend stond als jachtgebied voor de zeldzame watervleermuis, werd hiermee in het begin geen rekening gehouden. Het gevolg was dat de verlichting niet alleen het bedrijventerrein maar ook het wateroppervlak van het kanaal verlichtte. Gelukkig heeft Natuurpunt samen met de Ieperse volkssterrenwacht Astrolab Iris en de Ieperse milieuraad het probleem onder de aandacht gebracht. De nieuwe verlichting werd, na overleg tussen het provinciebestuur, de stad Ieper en de West-Vlaamse Intercommunale, die het terrein aangelegde, aangepast zodat het kanaal nu terug donker is. Door de aanpassing is het bedrijventerrein nu beter verlicht met minder energie. Zo werden twee problemen tegelijk opgelost.

Meer info

Meer info over lichthinder kan je vinden op de volgende websites: www.lichthinder.be, www.preventielichthinder.be, www.verlichtenzonderhinder.be en www.darksky.org. Daar vind je tal van tips om lichthinder te vermijden en tegelijkertijd goed te verlichten.

Wandelen in de Bospolder

Het is inmiddels bijna 5 jaar geleden dat het natuurinrichtingsproject in de Bospolder feestelijk werd afgewerkt. Sindsdien is dit prachtige natuurgebied tussen stad en haven voortdurend in evolutie. En ieder jaar wordt het mooier en boeiender. Vanuit de vogelkijkhutten kan je schuwe moerasvogels – en soms wel eens een vos – bekijken, de graslanden zijn ieder voorjaar net iets kleurrijker dan het jaar voordien en het lijkt wel alsof er jaarlijks meer vlinders en libellen rond-

fladderen. Wil je de natuurpracht van de Bospolder ontdekken? Of misschien onze Galloway-runderen 'live' tegenkomen? Speciaal voor jou organiseert Natuurpunt Antwerpen Noord twee boeiende natuurwandelingen in de Bospolder. Je bent van harte welkom op zaterdag 10 maart en 12 mei. **Trefpunt** telkens om 14.30 u op het einde van de Vierkerkenstraat in Schoonbroek-Antwerpen. Einde van de wandelingen is voorzien rond 17 u.

De Kuifeend: hét Mekka voor vogels

Al meer dan 30 jaar is het natuurgebied De Kuifeend internationaal bekend voor de aanwezige vogels. Het hele jaar door is het een komen en gaan van tientallen soorten moeras-, water- en weidevogels. Ook deze lente is het feest. Dan kan je genieten van grutto's, kuif- en tafeleenden, kieviten, blauwborsten, kleine karekieten en nog veel meer vogelsoorten! De Kuifeend is, op vraag van

eigenaar NMBS, niet vrij toegankelijk. Daarom organiseren we twee vogelkijkdagen in de Kuifeend. Een prima gelegenheid om de bonte vogelwereld van dichtbij te observeren. Afspraak op zondagen 11 maart en 22 april. **Trefpunt** telkens om 9.30 u aan het Natuur.huis in Ekeren (Steenstraat 25), vanwaar we via carpooling naar De Kuifeend rijden.

Uitwaaien en genieten op de Scheldeschorren

Onze buitendijkse Scheldeschorren 'Galgeschoor' en 'Groot Buitenschoor' vormen ongetwijfeld één van onze belangrijkste en boeiendste natuurgebieden. Doordat ze dagelijks onder invloed van eb en vloed staan, veranderen ze voortdurend. Zout en zoet, water en droogte, slik en zand zorgen voor een boeiend samenspel. Het spreekt voor zich dat alleen heel speciale planten- en diersoorten zich in dit extreme milieu kunnen handhaven. Al ooit gehoord van lepelblad, melkkruid of kweldergras? Om nog maar te zwijgen van al het kleine grut dat met miljoenen in de slikbodem

van de schorren leeft. Onze schorren zijn erg in trek bij tal van vogelsoorten zoals bonte strandloper, scholekster en kluut. De schorrenwandelingen zijn een unieke ervaring. We spreken af op volgende zondagen: 4 maart, 1 april, 6 mei. Op zaterdag 2 juni gaan we kijken naar de zeehonden op de Zimmermansgeul. **Trefpunt:** 1 april en 6 mei om 9.30 u op de parking van Lillo-fort; 4 maart en 2 juni om 9.30 u in het Schorren.huis, tegenover ingang 6 van BASF op de Scheldelaan. De wandelingen eindigen omstreeks 12 u. Laarzen en kledij die tegen een spatje modder kan, zijn onontbeerlijk...

19 mei: schemerwandeling op het Klein Schietveld

's Avonds, als de zon achter de horizon daalt, verandert het natuurleven. Zangvogels zetten hun avondmelodie in, sprinkhanen starten hun snorconcert, vleermuizen ontwaken en gaan op zoek naar voedsel, jonge uilen bedelen om voedsel, grote fraai gekleurde nachtvlinders vliegen geruisloos door het donker... Deze schemerwandeling van Natuurpunt op het Klein Schietveld zal je beslist niet onberoerd laten! Wandel met ons mee en geniet van de speciale sfeer die er ontstaat als de zon onder gaat. Misschien kruisen we wel het pad van een ree of een vos... **Trefpunt** op 19 mei om 19.30 u op de hoek Bosruiterlei/Heidestraat Zuid in Kapellen. Stevig schoeisel en een zaklamp zijn aangeraden.

Wandelen in het Mastenbos

Recent is Kapellen een groot natuur- en bosgebied rijker: het Mastenbos. Sinds het Agentschap voor Natuur en Bos dit prachtige terrein in beheer kreeg, zijn er heel wat werken gebeurd ten voordele van bos- en natuurherstel. Amerikaanse vogelkers werd uit het bos verwijderd, bunkers voor vleermuizen ingericht en heide geplagd. En met succes! Verscheidene planten en dieren keerden naar het Mastenbos terug, waaronder de geheimzinnige nachtzwaluw... Je komt meer over het Mastenbos te weten op 22 april en 17 juni. Dan verwachten we je om 10 u aan de ingang van het Mastenbos in de Oude Galgenstraat in Kapellen voor een wandeling doorheen dit bos- en natuurgebied. Einde voorzien rond 12 u.

Vergeet je lidkaart niet!

Als lid van Natuurpunt word je extra verwend. Niet-leden van onze vereniging betalen € 1,00 per persoon voor deelname aan de natuurwandelingen in één van onze natuurgebieden. Niet voor jou, want Natuurpunt-leden mogen gratis deelnemen aan al onze activiteiten (tenzij anders vermeld). Je hoeft alleen je lidkaart van Natuurpunt mee te brengen!

17 maart: aan de slag op de Huzarenberg

Op zaterdag 17 maart gaan we voor de eerste keer aan de slag op de Huzarenberg. Op het programma staat o.m. het verwijderen van Amerikaanse vogelkers en de start van het herstel van de hoogstam-boomgaard. Een unieke kans om dit allicht onbekende natuurgebied op een andere manier te leren kennen! Helpende handen zijn meer dan welkom. **Trefpunt** vanaf 9.30 u aan de ingang van de Huzarenberg aan het Oud Broek in Stabroek. Pijlen wijzen je naar de werkplek als je later komt. Meer informatie kan je bekomen in het Natuur.huis.

22 maart: natuurquiz Kapellen

Op donderdag 22 maart vindt de jaarlijkse – en misschien moeten we zelfs zeggen legendarische – natuurquiz in Kapellen plaats. Weet jij welke vogelsoort als inspiratiebron diende voor de 9de symfonie van Beethoven of wie de talrijkste tuinvogel is op onze voedertafels? Dan moet je gewoon deelnemen! Inschrijven kan per groepje van maximaal 5 personen voor € 6 op de milieudienst van Kapellen, tel. 03-660.66.38 (Dirk Artois).

Lentekriebels en bloemrijke graslanden in de Oude Landen

Allicht moeten we je de Oude Landen niet meer voorstellen. Sinds 1974 beheert Natuurpunt de Oude Landen en sinds de start van onze activiteiten is het uitgegroeid tot één van de mooiste en bekendste stedelijke natuurgebieden in Vlaanderen. Op enkele kilometers afstand van de Antwerpse kathedraal kan je hier genieten van nachtegalen, rietgorzen, groene kikkers en natuurlijk vele kleurrijke bloemen. Je kan op verkenning met een gids van Natuurpunt op zaterdag 14 april. Dan staat de ontluikende lente centraal met zijn frisgroene kleuren en de blauwe hyacinten in het bos. Op

zaterdag 9 juni nemen we je graag mee voor een wandeling die in het teken staat van de vele zeldzame plantensoorten die je in de graslanden van de Oude Landen kan terugvinden. Een aanrader als je meer te weten wilt komen over grote ratelaar, koekoeksbloem, addertong en natuurlijk onze wilde orchideeën waarvoor de Oude Landen tot ver buiten Vlaanderen bekend is.

Trefpunt op 14 april en 9 juni, telkens om 14.30 u op de parking van kasteel Veltwijck, Veltwijcklaan 27 in Ekeren. Einde voorzien om 17 u, bij regenachtig weer zijn laarzen aangeraden.

22 april: genieten van voorjaarsbloemen in 't Asbroek

Met zijn 12 ha is 't Asbroek in Schoten niet erg groot. Maar het is wel heel bijzonder. 't Asbroek is één van de laatste plekken in de Noord-Antwerpse regio waar je kan genieten van onze bedreigde voorjaarsflora. Soorten als slanke sleutelbloem, bospinksterbloem, gele dovenetel, kruipend zenegroen en dotterbloem

toveren ieder voorjaar de bosbodem van 't Asbroek om in een kleurrijk tapijt van geel, wit, blauw en groen. Nieuwsgierig? Dan mag je zeker niet ontbreken op onze lentewandeling op zondag 22 april. **Trefpunt** om 10 u aan de ingang van 't Asbroek in de Asbroeklaan in Schoten. Einde voorzien rond 12 u.

Hulp gezocht voor 't Asbroek

Elders op deze pagina kan je lezen over de bijzondere voorjaarsflora van 't Asbroek. Deze bloemenrijkdom blijft helaas niet vanzelf behouden. Een uitgekiend beheer is noodzakelijk om deze bedreigde planten, en de daaraan verbonden dieren, te beschermen. Daarom zoekt 't Asbroek bereidwillige mannen en vrouwen die graag mee handje helpen om de natuur in Schoten voor toekomstige generaties te behouden. Op zaterdagen 21 april en 16 juni organiseren we een natuur.beheerdag voor de hele familie. Iedereen is welkom!

Trefpunt vanaf 9.30 u aan de ingang van 't Asbroek in de Asbroeklaan in Schoten.

Meer info

Voor meer informatie over de activiteiten op deze en de volgende pagina's kan je steeds terecht in het Natuur.huis, Steenstraat 25 te Ekeren, tel. 03-541.58.25, per mail: antwerpennoord@natuurpunt.be of voor dagelijkse updates op onze natuur.site: www.antwerpennoord.be

Zaterdag 17 maart: ledenavond

Onze ledenavond gaat ook dit jaar weer door in "Ons Huis" in de Villerslei 128 in Schoten. We beginnen met een aperitief om 17 u, vanaf 18 u verwachten we je aan tafel voor een warme maaltijd met een glaasje wijn. Dit alles voor de prijs van € 30. Nadien is er voldoende tijd om gezellig na te praten.

Vergeet niet tijdig in te schrijven door storting van € 30 op rekeningnr. 142-0669482-13 van De Kuifleeuwewik te Ekeren en dit voor **6 maart 2007**.

Zondag 1 april: daguitstap het Zwarte Water en het Turnhouts Vennengebied

We gaan samen met Jan Rietjens op zoek naar baltsende grutto's en andere steltlopers in een prachtig landschap.

Trefpunt: Rotonde te Wommelgem (carpoolingparking langs de kant van Borsbeek) om 9 u, einde voorzien rond 17 u. Vergeet je veldgids, verrekijker en/of telescoop niet. Breng ook zeker picknick mee en stevige wandelschoenen of ev. laarzen. Meerijprijs € 0,05/km af te rekenen met de chauffeur.

Zondag 22 april: daguitstap naar Hallerbos en Dworp

Jan Rietjens en Roger Huysmans tonen ons de voorjaarsflora. Vooral het Hallerbos is bijzonder met de dominantie van de boshyacinten. In Dworp is het nog mooi wandelen, de eerste zangvogels laten van zich horen en de voorjaarsflora is ook hier erg weelderig.

Trefpunt: station Antwerpen Oost te Borgerhout om 8.30 u, einde rond 17 u. Breng zeker picknick, stevige stapschoenen of laarzen, loupe,

Werking De Kuifleeuwewik

veldgids of verrekijker mee. Meerijprijs € 0,05/km af te rekenen met de chauffeur.

Dinsdag 1 mei: vroege ochtendtocht in de Oude Landen te Ekeren

Fons Vervoort neemt ons mee om de zang van de nachtegaal en verschillende andere zangvogels te beluisteren. Vooral de beginnende vogelkijkers zullen hier veel kunnen opsteken.

Trefpunt: om 5 u aan het Kasteel van Veltwijck te Ekeren, het einde is voorzien om 9 u. Breng je verrekijker en laarzen mee.

Zondag 13 mei: namiddagtocht Kortenhoeft en de Kleine Meer

Samen met Louis Vanhooydonck bezoeken we Kortenhoeft, dit is een natuurgebied in volle ontwikkeling (wegens aanpassingswerken). Later gaan we nog eens kijken naar de Kleine Meer. Beide gebieden bevinden zich in de omgeving van Huybergen (Nederland).

Trefpunt: hoek Driehoek en Ertbrandstraat te Putte-Kapellen om 13 u, einde voorzien om 17 u. Bij slecht weer zijn laarzen nodig.

Zondag 27 mei: daguitstap naar Rosdel

Midden in het landschap van Hoegaarden ligt het Rosdel, een flinke brok natuur op de taalgrens tussen Hoegaarden en L'Ecluse. Onder leiding van plaatselijke gidsen kunnen we er genieten van uitgestrekte akkers, weidse vergezichten, groene valleien en de prachtige holle wegen.

Trefpunt: station Antwerpen Oost te Borgerhout om 8.30 u, einde voorzien rond 17 u. Vergeet je

picknick en stevige stapschoenen niet. Meerijprijs € 0,05/km, af te rekenen met de chauffeur.

Zaterdag 9 juni: nachtzwaluwentocht in het Mastenbos

Met Bram Vogels en Filip Collet gaan we op zoek naar nachtzwaluwen. Hopelijk zijn de weergoden ons gunstig gezind.

Trefpunt: hoek Driehoek en Ertbrandstraat te Putte-Kapellen om 21 u, einde voorzien om 22.30 u. Breng zeker muggenmelk mee.

Zondag 24 juni: educatieve fietstocht door de Kempen

Louis Vanhooydonck is de gids voor een natuurgerichte fietstocht in een bijzonder gevarieerd landschap. Zowel vogels als planten hebben nog voldoende ruimte om hier te kunnen overleven. Vertrekkend van de Vroente te Kalmthout rijden we langs velden en weiden naar Gooreind om daar het Groot Schietveld te doorkruisen. Via een andere weg rijden we terug naar ons vertrekpunt. Fietsplezier verzekerd. Afstand ongeveer 40 km.

Trefpunt: De Vroente (grote parking Kalmthoutse heide aan de Putsesteenweg) om 10 u, einde voorzien rond 16.30 u. Breng ook picknick, drinken, regenkledij en fietsgerief mee. Mogelijkheid om fietsen te huren nabij de Vroente, prijs per dag € 13,50.

Meer info

Voor alle activiteiten van werking "De Kuifleeuwewik" kan je terecht bij Roger Huysmans, tel. 03-324.88.05 of gsm 0485 92 58 53.

Zoals d'ouden piepen...

Elk voorjaar geven talloze zangvogels het beste van zichzelf om hun territorium af te bakenen en een goede partner te vinden. En elke vogel zingt zoals hij gebekt is, waardoor ook wij kunnen genieten van de prachtige variatie die de verschillende soorten ten toon spreiden. Heb jij al meermaals verbaasd staan luisteren naar een gevederde zanger en je afgevraagd welke vogel dat toch is? Dan zijn de zangvogelcursussen van Natuurpunt iets voor jou! Je kan kiezen uit twee verschillende cursussen.

In **Brasschaat** organiseren we een cursus "Vogelzang rond Huis en Tuin". Het theoretisch gedeelte van de cursus vindt plaats op donderdagen 22, 29 maart en 5 april, telkens van 19.30 u tot 22.30 u in kinderboerderij Mikerf. De praktijklessen gaan

door op zondag 1 april in park De Mik en op zondag 15 april in wijk Driehoek te Brasschaat.

Deelname: leden € 15, niet-leden € 20. Je kan natuurlijk ook ter plaatse lid te worden. **Info en inschrijvingen:** via het Natuur.huis en door betaling op rekening 700-0161924-85 met vermelding van "cursus vogelzang en uw naam".

Ook in **de Oude Landen en de Bospolder** wordt er een zangvogelcursus georganiseerd. In mei en juni gaan we op zoek om de fraaiste zangvogels te horen zingen in de Oude Landen en de Bospolder. **Deelname:** deze praktijkgerichte cursus is gratis voor leden en kost € 20 voor niet-leden. Je kan natuurlijk ook ter plaatse lid te worden. **Info en inschrijvingen:** via het Natuur.huis. De exacte data worden daar meegedeeld.

Met Natuurpunt het bos in

Meer dan 10 jaar geleden werd het beheer van het gemeentelijk natuurgebied Het Rood in Kapellen aan Natuurpunt toevertrouwd. Sindsdien hebben vrijwillige en professionele medewerkers van Natuurpunt heel wat werk verzet in dit bosgebied. En de resultaten mogen gezien worden. De verlaten graslanden, die vroeger uit brandnetels en distels bestonden, herbergen nu vele bloemen en dieren, dankzij het

werk van onze grazende Gallowayrunderen. In het bos maakt de dominante Amerikaanse vogelkers langzaam plaats voor wilde lijsterbes, zomereik en sporkehout. We nemen je graag mee op twee boeiende wandelingen doorheen Het Rood. Afspraak op zaterdagen 28 april en 23 juni. **Trefpunt** om 14.30 u op de hoek Biartlei/Streepstraat. Het einde van de wandelingen is voorzien rond 17 u.

1 april: wilde plantenbeurs in Gooreind

Neen, het is geen aprilgrap. Op zondag 1 april moet je zeker eens naar Gooreind afzakken. Want daar vindt onze wilde plantenbeurs plaats. Een ideale gelegenheid om een heleboel inheemse planten aan te schaffen voor je tuin. Het maakt niet uit of je een kleine of grote, beschaduwde of zonnige, droge of natte tuin hebt.

In ons assortiment vind je zeker enkele interessante soorten die voor jouw tuin geschikt zijn. De opbrengst van onze wilde plantenbeurs gaat bovendien naar meer natuur in jouw omgeving. De deskundige uitleg die je krijgt is uiteraard gratis... **Trefpunt** op 1 april vanaf 9 u op het kerkplein van Gooreind (Wuustwezel).

Dagvlindercursus

Binnenkort komt het vlinderseizoen er weer aan. Om de in je tuin rondfladderende vlinders te kunnen herkennen, organiseren we ook dit jaar een dagvlindercursus. Er worden op 3 woensdagavonden theorielessen gegeven (21 en 28 maart en 4 april) en de daar verkregen kennis wordt in praktijk gebracht tijdens 3 terreinbezoeken. Een extra reden om de cursus te volgen is de start van het verzamelen van gegevens voor de opmaak van een tweede Vlinderatlas (de eerste dateert van 1999). **Deelname:** leden € 10, niet-leden € 30. Je kan natuurlijk ook ter plaatse lid te worden. **Meer info:** Natuur.huis

Vroege vogels in het Wijtschot

Wist je dat Het Wijtschot in Schoten één van de laatste broedgebieden van de nachtegaal is in onze regio? Of dat je er kan genieten van de zang van tuinfluiter, fitis en zanglijster? Op zaterdag 13 mei kan je genieten van de vogelzang tijdens een unieke vroege vogelwandeling! **Trefpunt** om 6 u ('s morgens...) op de parking van de Vier Notelaars in de Wijtschotbaan in Schoten.

Wandeling van den Hertog op 18 mei

Langs een der laatste overgebleven polderdijken, de 's Hertogendijk, gaat in een uniek gebied – een bufferzone tussen haven en industrie enerzijds en de woongebieden anderzijds – nogmaals de zeer gesmaakte natuurwandeling door. Langs dit vogelrichtlijngebied en de laatste getuige van het St.-Jacobsfort kom je meer te weten over het belang van dit gebied zowel in het verleden als het heden. **Trefpunt:** St. Jacobsstraat 3, Hoevenen (op de grens met Stabroek), 19.30 u.

Hieronder vind je een chronologisch overzicht van onze activiteiten. De praktische informatie staat bij elke activiteit vermeld tenzij er elders in dit blad meer aandacht aan wordt besteed.

Meer informatie kan je ook bekomen in ons Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, fax 03-541.63.55 of e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be. Voor de meest actuele informatie kan je ook op onze websites terecht: www.antwerpennoord.be en www.scheldeschorren.be.

De meeste activiteiten zijn gratis voor leden (tenzij anders vermeld). Niet-leden betalen € 1,00 voor activiteiten in onze natuurgebieden. Vergeet dus niet je lidkaart mee te nemen. Veel plezier.

maart

vrij 2	19.30 u, Stabroek, algemene ledenvergadering Natuurpunt Antwerpen Noord, Ravenhof, Oudbroek te Putte-Stabroek, zie vorig nummer	zon 18	10 u, Stabroek, Elsenbos, boomplantactie Kom op tegen kanker.	zon 1	9 u, daguitstap naar het Zwarte Water en het Turnhouts Vennengebied, zie p. 22
zon 4	9 u, vogeluitstap naar het Molsbroek en de Donkse Meren, zie vorig nummer	woe 21	20 u, Antwerpen - Ekeren, Natuur.huis, cursus dagvlinders, zie p. 23	zon 1	9 u, Wuustwezel, wilde plantenbeurs, zie p. 23
zon 4	9.30 u, Antwerpen - Zandvliet, wandeling Groot Buitenschoor/ Galgenschuur, zie p. 20	don 22	20 u, Brasschaat, cursus zangvogels theorie, zie p. 23	zon 1	9.30 u, Antwerpen - Lillo, schorrenwandeling Galgenschuur, zie p. 20
zat 10	14.30 u, Antwerpen - Schoonbroek, wandeling Bospolder, zie p. 20	don 22	20 u, Kapellen, natuurquiz, zie p. 21	woe 4	20 u, Antwerpen - Ekeren, Natuur.huis, cursus dagvlinders, zie p. 23
zon 11	9.30 u, Antwerpen - Zandvliet, schorrencursus., zie p. 20	woe 28	20 u, Antwerpen - Ekeren, Natuur.huis, cursus dagvlinders, zie p. 23	don 5	19.30 u, Brasschaat, cursus zangvogels theorie, zie p. 23
zon 11	9.30 u, Antwerpen - Oorderen, wandeling De Kuifeend, zie p. 20	don 29	20 u, Antwerpen - Ekeren, Raad van Bestuur Natuurpunt Antwerpen Noord, de agenda is op te vragen in het Natuur.huis	zat 14	9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 28
zat 17	9.30 u, Stabroek, werkdag Huzarenberg, zie p. 21	don 29	20 u, Brasschaat, cursus zangvogels theorie, zie p. 23	zat 14	14.30 u, Antwerpen - Ekeren, wandeling Oude Landen, zie p. 21
zat 17	9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 28	zat 31	9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 28	zon 15	7 u, Brasschaat, cursus zangvogels praktijk, zie p. 23
zat 17	17 u, Schoten, ledenavond werking De Kuifleeuwerik, zie p. 22			zat 21	9.30 u, Schoten, werkdag 't Asbroek, zie p. 21
				zat 21	13 u, Antwerpen - Ekeren, happening Snor in de Oude Landen, zie p. 8

april

- zon 1 7 u, Brasschaat, cursus zangvogels praktijk, zie p. 23

- zon 22 8.30 u, uitstap naar
Hallerbos en Dworp, zie
p. 22
- zon 22 9.30 u, Antwerpen –
Oorderen, wandeling De
Kuifeend, zie p. 20
- zon 22 10 u, Schoten,
lentewandeling
't Asbroek, zie p. 21
- zon 22 10 u, Kapellen, wandeling
Het Mastenbos, zie p. 20
- don 26 20 u, Antwerpen –
Ekeren, Raad van Bestuur
Natuurpunt Antwerpen
Noord Antwerpen, zie
don. 31 maart
- zat 28 9.30 u, Kapellen, werkdag
Het Rood, zie p. 28
- zat 28 14.30 u, Kapellen,
wandeling Het Rood, zie
p. 23

mei

- din 1 5 u, Antwerpen – Ekeren,
vroeg vogelwandeling
Oude Landen, zie p. 22
- zon 6 9.30 u, Antwerpen –
Lillo, schorrenwandeling
Galgeschoor, zie p. 20
- zat 12 14.30 u, Antwerpen –
Schoonbroek, wandeling
Bospolder, zie p. 20
- zon 13 6 u, Schoten, wandeling
Het Wijtschot, zie p. 23
- zon 13 13 u, uitstap naar
Kortenhoef en de Kleine
Meer, zie p. 22
- vrij 18 19.30 u, Stabroek,
wandeling van den
Hertog, zie p. 23
- zat 19 19.30 u, Kapellen,
schemerwandeling Klein
Schietveld, zie p. 20

- zon 27 8.30 u, uitstap Rosdel, zie
p. 22
- zon 27 10 u, Schoten, Dag van
het Park in Domein
Vordenstein, zie p.
- don 31 20 u, Antwerpen –
Ekeren, Raad van Bestuur
Natuurpunt Antwerpen
Noord Antwerpen, zie
don. 31 maart

juni

- zat 2 10 u, Antwerpen –
Zandvliet, zeehonden
kijken aan de
Zimmermangeul en
aansluitend voordracht
"Zeezoogdieren in
Westerschelde", zie p. 20
- zat 9 14.30 u, Antwerpen –
Ekeren, wandeling Oude
Landen, zie p. 21
- zat 9 21 u, Kapellen,
nachtzwaluwentocht
Mastenbos, zie p. 22
- zon 10 14 u tot 15.30 u
doorlopend, Antwerpen –
Ekeren, Hof De Bist,
gezinstocht met Snor op
stap, info Natuur.huis
- zat 16 9.30 u, Schoten, werkdag
't Asbroek, zie p. 21
- zon 17 10 u, Kapellen, wandeling
Mastenbos, zie p. 20
- vrij 22 20.30 u, Schoten,
schemerwandeling
't Asbroek, zie p. 21
- zat 23 14.30 u, Kapellen,
wandeling Het Rood, zie
p. 23
- zon 24 10 u, Kalmthout,
fietstocht, zie p. 22
- zon 24 13.30 u, Kapellen,
fietstocht, info
Natuur.huis
- zat 30 9.30 u, Brasschaat,
werkdag De Inslag, info
Natuur.huis

**verrekijkers
telescopen
microscopen
accessoires**

www.sightsofnature.com

Pieter De Conincklaan 108, 8200 St.-Andries Brugge, 050/31 50 01

Colofon

Natuur.huis, Natuur.documentatiecentrum en Natuur.winkel

Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, fax 03-541.63.55

e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be

website: www.antwerpennoord.be

Van maandag tot vrijdag open van 10 tot 17 u.

BTW-nummer: BE 429 415 832.

Contactpersonen

Bospolder: Stefan Versweyveld (03-645.94.10)

De Kooldries: Freddy Heye (03-636.00.41)

De Kuifeend/Grote Kreek: Ludo Benoy (03-825.45.59)

Ekers Moeras: Willy Ibens (03-651.99.59)

Fort van Brasschaat: Filip Borms (03-666.15.56) en Willy Ibens (03-651.99.59)

Galgeschoor/Groot Buitenschoor: Eddy Rottiers (03-775.00.22), Koen Vanaghtmael (03-541.60.04) en Frank Wagemans (03-651.44.67)

Het Rood: Filip Collet (03-664.21.33), Paul Osterrieth (03-237.08.11) en Johan Vandewalle (03-297.30.03)

Het Wijtschot: Hugo Koens (03-658.01.09) en Leo Claessens (03-646.94.81)

Hoekse Beemden: Freddy Heye (03-636.00.41)

Oude Landen: Willy Ibens (03-651.99.59), Guy Leys (03-569.00.38) en Fons Vervoort (03-647.18.70)

Ruige Heide: Guy Leys (03-569.00.38)

Schans van Smoutakker: Harry Van der Horst (03-568.15.78)

't Asbroek: Hugo Koens (03-658.01.09)

Werking Beleid: Johan Vandewalle (03-297.30.03)

Werking Kerkuilen: Fons Vervoort (03-647.18.70)

Werking Kuifleeuwerik: Roger Huysmans (03-324.88.05)

Werking Natuur- en Milieueducatie: Annie De Koninck (03-664.92.36)

Werking Vleermuizen: Filip Borms (03-666.15.56)

Werking Vogels: Filip Collet (03-664.21.33)

Werking Berendrecht, Zandvliet en Lillo: Guy Leys (03-569.00.38)

Werking Brasschaat: Johan Neegers (03-653.22.03)

Werking Brecht: Freddy Heye (03-636.00.41)

Werking Kapellen: Filip Collet (03-664.21.33)

Werking Schoten: Hugo Koens (03-658.01.09)

Werking Stabroek: Harry Van der Horst (03-568.15.78)

Werking Wuustwezel: Marc Vanbrabant (03-669.88.07)

Natuurpunt Antwerpen Noord is de regionale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Dat betekent deel uitmaken van een grote vereniging met meer dan 65.000 gezinnen die in Vlaanderen meer dan 15.500 ha natuurgebied beheert.

Lid worden

Lidgeld per gezin: € 20. Te storten op 220-0340573-42 met vermelding van je huidig lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel **Natuur.blad** als **Natuur.ruimte**. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuur.winkel. Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 5 een abonnement op **Natuur.ruimte** nemen. Te storten op 220-0340573-42 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 30 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten op 293-0212075-88 met vermelding 'project 3797 Antwerpen Noord' of 'project 3776 VOC Brasschaat' voor het Vogelopvangcentrum Brasschaat.

Natuur.ruimte is het ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Noord.

Werken mee aan dit

nummer: Kris Beerlandt, Rafaël Delaedt, Freddy Heye, Mart Pauwels, Kathleen Quick, Koen Vanaghtmael, Johan Vandewalle, Wouter Vanwesenbeeck, Sofie & Stefan Versweyveld.

Illustraties en foto's

Rafaël Delaedt, Paul Dierckens, Erik Gintelenberg, fotoarchief Natuurpunt Antwerpen Noord, Danny Laps, Koen Vanaghtmael, Johan Vandewalle, Walter Van Ginhoven, Pascale Vantieghem, Wouter Vanwesenbeeck, Jonny Verheyden, Frank Wagemans.

Foto voorpagina: Gewone padden trekken in het voorjaar vaak in paren naar hun voortplantingspoel. Foto: Erik Gintelenberg, Fauna Flora Fotoclub Schoten.

Foto achterpagina: Kom jij ook meehelpen tijdens de natuurbeheerwerkdagen in Het Rood? Foto: Johan Vandewalle.

Opplage: 4..100 exemplaren

POLDERSE ZAADHANDEL

Alles voor uw tuin en dier

Openingsuren:

maandag tot vrijdag: 08.30 – 12.00 h.

13.30 – 18.00 h.

zaterdag doorlopend van: 08.30 – 17.00 h.

Ettenhoven 113 - 2940 Stabroek

Tel 03/568.72.46 – Fax 03/568.16.52

Natuurvoedingswinkel

De Groene wijzer

Gespecialiseerd in biologische voedingswaren

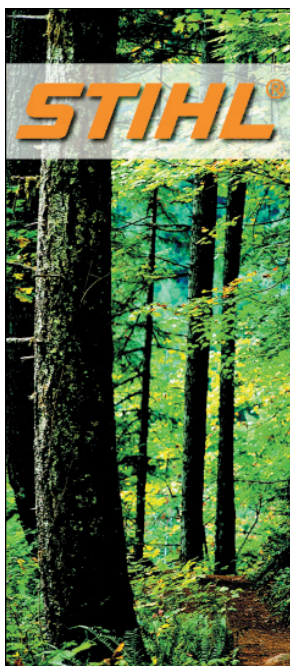
Joris Crikemans en Maria Verbraeken
Molenweg 18 te Brasschaat Mariaburg

Tel: 03 664 73 85 Fax: 03 605 18 92

Open: Di-Vr 8u tot 18u za 9u tot 17u

www.degroenewijzer.be

Wegens verbouwingswerken
tijdelijk 200 m verder in de
Katerheidemolen

Omdat we het beste voor hebben met de natuur... én met u !

Het zagen van haardhout, het in vorm houden of vellen van bomen...wie aan natuuronderhoud doet, kan niet zonder een goede kettingzaag. Niet toevallig kiezen kenners daarom voor Stihl. Deze kettingzagen zijn immers uitgerust met een fijn staaltje toptechniek, waardoor het zagen van takken en stammen een koud kunstje wordt. Als vakhandel in tuinmachines weten we goed waarom we zowel onze particuliere als professionele klanten kettingzagen van Stihl aanbevelen. Want ook u, als natuurliefhebber, verdient voor ons alleen het beste.

Kapelsesteenweg 127 • 2180 Ekeren

Tel. 03 646 22 88 • info@eyckerman.be

Meer tuinmachines ? Surf dan naar www.eyckerman.be

MSE 140/30

- elektrische machine - 1400 watt
- snijlengte: 30 cm
- thermische veiligheid
- gewicht: 3,2 kg

MS 230/35

- benzine - 2,0 kW/2,7 pk
- snijlengte: 35 cm
- cilinderinhoud: 40,2 cm³
- gewicht: 4,6 kg

MS 390/45

- benzine - 3,4 kW/4,6 pk
- snijlengte: 45 cm
- cilinderinhoud: 64,1 cm³
- gewicht: 5,9 kg

Natuurbeheerwerkdagen in Het Rood

17 en 31 maart, 14 en 28 april

11 jaar geleden kregen we het gemeentelijk natuurgebied Het Rood in Kapellen in beheer van de gemeente Kapellen. Sindsdien is er dankzij het beheer van Natuurpunt veel veranderd. Toch is er nog veel werk. Het Rood is een bosgebied waarin, net zoals in de meeste bossen in onze omgeving, Amerikaanse vogelkers prominent aanwezig is.

Het beheer bestaat er dan ook in deze bospest te verwijderen. Dat is een werk van lange adem omdat de soort zeer sterk is. Daarbij kunnen we alle hulp gebruiken. In het voorjaar zijn 4 werkdagen gepland. Ook jij kan een handje toesteken bij het kappen van de Amerikaanse vogelkers of bij het uittrekken van de jonge zaailingen.

Een tweede taak is het terug uitgraven van de oude grachten langsheen de dreven. Die zijn de voorbije 20 jaar volledig verland. Daardoor worden de dreven te nat (wat niet prettig is voor wandelaars) en krijgen de beuken last van de hoge waterstand.

Praktisch: Trefpunt op zaterdagen 17 en 31 maart, 14 en 28 april, telkens om 9.30 u aan de ingang bij de centrale dreef in Het Rood, Streepstraat in Kapellen. Het einde is voorzien rond 16.30 u. Bij vochtig weer zijn stevige schoenen of laarzen aangeraden.

Inlichtingen: Natuur.huis, tel. 03/541.58.25 of Johan Vandewalle, tel. 0497/446.766 of op www.antwerpennoord.be.